

Dán ira nga Istoría

Folk Tales

retold by

Maring Sinnung Castillo

illustrated by

Ruth Lusted

Summer Institute of Linguistics
Philippines, Inc.
Translators 1973 Publishers

Published

in cooperation with
Bureau of Public Schools
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

1173-230

Printed in the Philippines
By the F.E.B.C. Printing Division

FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second-language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

FOREWORD

One of the noble aims of Education is to equip every citizen to participate meaningfully in his society and to share in shaping the destiny of his country. Providing literacy instruction in each man's vernacular is a basic step in realizing this goal. To promote this purpose the Summer Institute of Linguistics works in agreement with and under the auspices of the Department of Education in the preparation of instructional and supplementary reading materials for the various Cultural Minorities of our country.

The Bureau of Public Schools takes pleasure, therefore, in presenting this volume of literacy material which is part of its list of approved supplementary reading materials prepared for use by the Public School in the areas using the vernacular of these materials.

LICERIA BRILLANTES SORIANO
Director of Public Schools

PREFACE

Here are three folk tales which originated with our ancestors. Our elders are very good storytellers, but their stories will soon be lost if they are not written. Therefore I have written these so that our descendants can enjoy reading them. My former uncle, Siddoy Tiene, was the one who told them to me.

These stories have been translated into Tagalog, which is the language which unites us Filipinos, so that the rest of the people can enjoy reading them too. And we also can study our Filipino language.

Ajjan saw tallu nga istoriá nga naggapu sù ira ngaw naggaká nittam. Á yù ira darakal tam, napia yù ággistoriá ra, ngam meyawáwán sangaw yù istoriá ra nu ari metúrâ. Yáyù iníturâ ku danniawe ira tapè ayatán yù ira ginaká tam nga mabbibbik nira. Yù ngaw ulitak ku nga si Tiyú Siddoy Tiene, aggina nagistoriá nikán.

Napatalián yawe ira istoriá ta Tagalog nga ággubobuk nga mamapattatáday nittam nga Pilipíno, tapè ayatán yù ira karuán nga tatolay nga makabibbik nira gapay. Á gigiámmuát tam gapay yù ággubobuk tam nga Pilipíno.

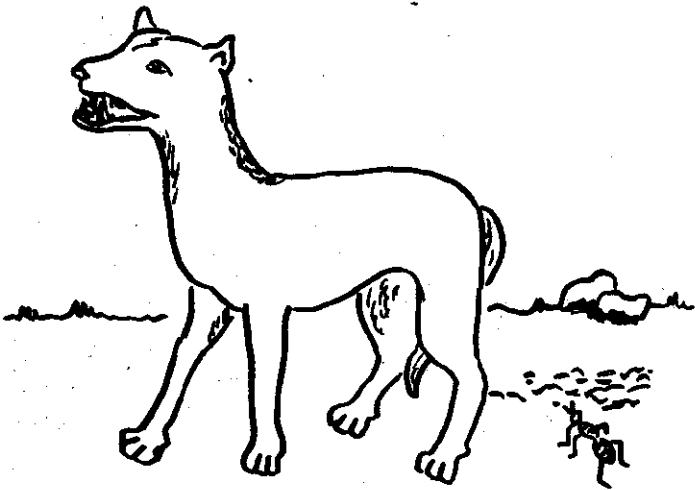
Maring Sinnung Castillo
Atta
Pamplona, Cagayan Prov.

Mayán na Libru

Di Ítu kâ Basikaw	1
Ang Aso at ang Bayawak	8
Di Ayong kâ Buáya	11
Ang Matsing at ang Buwaya	15
Di Ayong kâ Daggá	17
Ang Matsing at ang Pagong	30

Di ítu kâ Basikaw

Si ítu á, nabbibilák ta malummin. Á netubangán na yù abbû ni amamasî. Á kinagá ni amamasî yù ubà ni ítu. Á nak-kikkiong si ítu.

Á si basikaw, á nakkarerá
si basikaw ta ássing na kâ itu.
Á netalapuk na yù illuk ni
piruká, á napakká. Á napporay
si piruká, á minay nakkeká kâ
kues.

"Kues, kues," kun ni piruká kâ kues, "bittâ ni basikaw yù illuk ku." "Anni má ta bittâ na?" kun ni kues. "Á netalapuk na." "Em mu agálán," kun ni kues.

Pigipigiá lâ ange ni piruká kâ basikaw. "Basikaw, basikaw, e ka bî kanu kun ni kues," kun ni piruká. "Anni má ta agálán nangà?" "E ka lâ kanu." "Á et ten ay," kun ni basikaw. Nánaw ìren.

Labbè ni basikaw, á binis-tigarán nen ni kues. "Basikaw, anni má ta bittâ mu yù illuk ni piruká?" kun ni kues kâ basikaw. "Á ta naganássingà kâ îtu," kun ni basikaw kâ

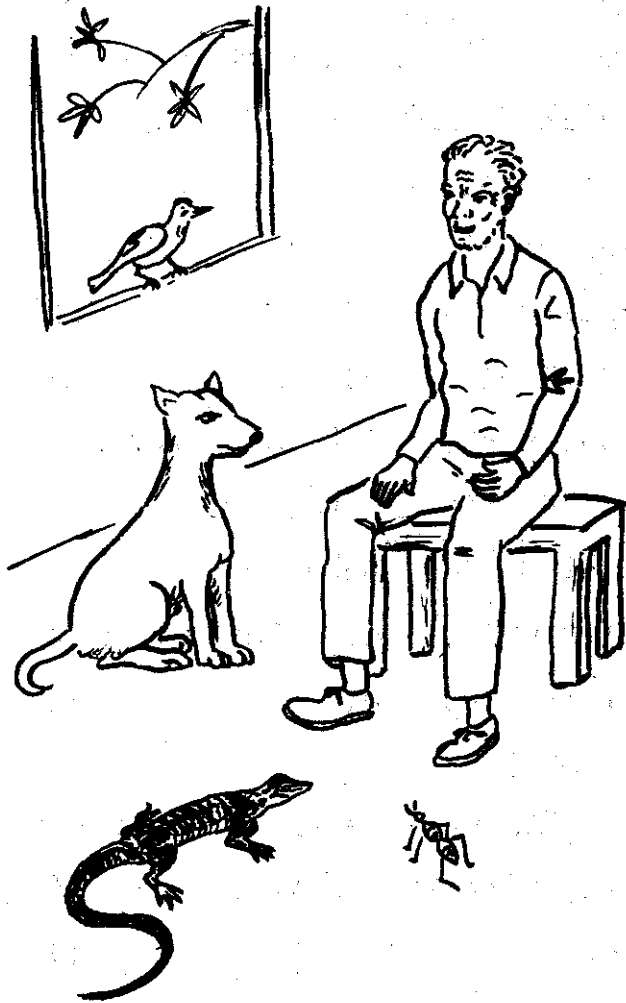
kues. "Em mu bî agálán, ta egga kagiak ku kuna," kun na má ni kues kâ basikaw.

Gapu ta kunniû nga kinagi ni kues kâ basikaw, en na má inagálán si itu. "Ítu, itu, e ka bî kanu kun ni kues." "Anni má?" kun ni itu kâ basikaw. "E ka bî lâ kanu, ta ajjan lâ kagian na nikaw. Mabî itta kanu. Ajjan kuruk pakáwágán na nikaw," kun ni basikaw. "Et ten," kun ni itu. A nánaw iren.

Labbalabbè ni itu, "Ítu, anni kingnguám kâ basikaw?" "Awán, kues," kun ni itu. "Kinaráring mu pá kanu. A ajjan bittá na yù illuk ni piruká."

"Á ta kinagâ na garè ni amamasî yawe ubà ku," kun ni itu kâ kues. "Á nakkikkiongà á, ta nataki gemmá garè. Á naganás-sing mápúgák nikán si basikaw," kun ni itu kâ kues. "Em mu bì agálán ta iyabbû ku kuna nu kuruk nga kinagâ na ka." "Kuruk, kues, nga kinagâ nangà," kun ni itu. "Arà, em mu ngin agálán tapè mabalin yaw darum ni piruká." Alá. Nánaw mángin si itu nga minay nagágál kâ amamasî.

"Amamasî, amamasî," kun ni itu. "Anni?" "E ka bì kanu kâ kues." "Anni má?" "E ka lá tanu anni kagian na nikaw," kun ni itu. "Et ten laguk tapè

mappasapasá," kun ni amamasî.

Labbè ni amamasî kâ kues,
"Anni kagam nikán, kues?" kun
ni amamasî. "Anni ta kinagâ mu
yù ubà ni ítu?" kun ni kues.
"Á ta sinerrán na garè yù abbû
ku. Á yáyù nga kinagâ ku yù
ubà na ta pamapánawák ku kuna,
ta aringà makenángà anna mabi-
sinà. Á yáyù mallawánà nakuan,
á sinerrán ni ítu yù abbû ku,"
kun ni amamasî. "Á kunnian pá
ga! Si ítu gián na liwâ, kun
ni kues. "Á ta arák ku nasi-
ngan garè yù abbû ni amamasî,
Á yáyù nagitubangák ku," kun
ni ítu. "Awán ta nerallà nga
liwâ na," kun ni kues nira.

Ang Aso at Ang Bayawak

Nagpapaaraw ng aso dahil siya'y giniginaw. Inupuan niya ang bahay ng langgam. Kinagat ng langgam ang puwit ng aso nang hindi siya makalabas. Ang aso'y sumigaw at ang bayawak ay biglang umunsad dahil sa takot sa aso. Natalisod niya ang mga itlog ng maya. Nagalit ang maya sa pagkabasag ng kanyang itlog. Pinuntahan niya ang hukom at inihabla niya ang bayawak.

"Mahal na hukom, binasag ng bayawak ang aking mga itlog," ang sabi ng ibon.

"Bakit niya binasag ang iyong itlog," ang usisa ng hukom. "Tawagin mo at usisain ko siya."

Tinawag ng ibon ang bayawak. "Bayawak, sumama ka sa akin sa bahay ng hukom."

"Bakit niya ako pinatawag?" ang tanong naman ng bayawak.

"Hindi ko alam. Basta pinatatawag ka niya." ang dugtong ng ibon.

"Kung ganoon pupunta na tayo." ang sabi ng bayawak.

Dumating sila sa bahay ng hukom. "Bayawak, bakit mo binasag ang itlog ng ibon?" tanong agad ng hukom.

"Sapagkat ako'y natakot sa aso na sumigaw," ang tugon naman ng bayawak.

"Maari bang tawagin mo ang aso? May sasabihin lang ako sa kanya," ang utos ng hukom. Pinuntahan ng bayawak ang aso.

"Aso, sabi ng hukom na magpunta ka sa kanila," ang sabi ng bayawak.

"Bakit?" ang gulat na tanong ng aso.

"Basta pumaroon ka. May sasabihin lang ng hukom sa iyo," ang dugtong ng bayawak. "Sandali lang tayo. Totoongtotoo na kailangan ka ng hukom."

"Pumunta na tayo kung ganoon," ang sabi ng aso.

Nang makarating sila sa bahay ng hukom ay agad inusisa ng hukom. "Aso, anong ginawa mo sa bayawak?"

Wala akong ginawa sa kanya, mahal kong hukom," ang tugon ng aso.

"Ginulat mo raw ang bayawak at binasag niya ang itlog ng ibon," ang dugtong ng hukom.

"Ah! Kasi, kinagat ng langgam ang aking puwit. Sumigaw ako dahil masyadong makirot ang nakagat. Siguro natakot sa aking sigaw kaya siya'y tumakbo," ang wika ng aso.

"Pakitawag mo nga ang langgam. Gusto kong usisain kung totoong kinagat ka niya," ang utos ng hukom.

"Sige! Tatawagin ko ang langgam upang malutas na itong kaso," ang payag ng aso.

"Langgam, puwede bang sumama ka sa akin sa bahay ng hukom? Gusto ka niyang makausap," ang sabi ng aso. Pumayag ang langgam. Negpunta sila.

"Anong kailangan mo sa akin, mahal kong hukom?" ang tanong agad ng langgam sa hukom.

"Bakit mo kinagat ang puwit ng aso?" ang usisa ng hukom.

"Kasi, inupuan niya ang aking bahay. Kinagat ko siya dahil hindi na ako makahinga at nagutom tuloy ako kaya gusto kong lumabas," ang daing ng langgam. "Totoong-totoo ang aking sinabi, mahal na hukom."

"Hindi ko nakita ang hukay ng langgam kaya umupo ako doon," ang katwiran naman ng aso.

"Wala ang hindi tama sa inyo. Lumayas na kayo," ang sigaw ng hukom. At lumayas sila lahat.

Di Ayong kâ Buáya

"Ey," kun ni ayong kâ buáya.
"Írákî mà bì ta dammáng," kun
na. "E ka saw ngay," kun ni
buáya kâ ayong. "E ka ta barâ
ku," kun na. Á minay si ayong.

Pakáddè da ta tangngá, á inilammak ni buáya si ayong. "Ja ey!" kun ni ayong kâ buáya. "Ariam mà bì kanan ta awánà ta agal saw. Ajjan ta dammáng yù agal ku. Á irákî mà bì ta dammâng ngay, pángè mà sangaw kanan," kun ni ayong kâ buáya.

Á pakáddè da ta dammáng, nakkassu ngin si ayong. "Káhi! Nilonán na lâ kanan na," kun ni ayong. "Wan. Tádday panò lâ ággaw?" kun ni buáya kâ ayong. Á nánaw si ayong.

Á ta tádday ággaw, "Ù, ek ku bì sù bubuk ku," kun ni ayong. Ngam ajjan mángin si buáya sù unak na bubun ni

ayong. "Wí, bubun!" kun ni ayong." "Ye, ari pá makkagi yù bubuk ku. Ajjan pá támma si buáya sù bubuk ku? Ari pá makkagi yù bubuk ku. Uliak kungè má pakitugan. Wí, bubun," kun ni ayong. "Wí!" kun ni buáya. "Asakay! Ajjan si buáya sù bubuk ku," kun ni ayong. Nakkarerâ mángin si ayong.

Á tádday ággaw naggián si ayong mannononò sù utun na káyu. "Sisaw labbeták ku panò" kun na. Á nanonò na yù bale na. "Ek ku bì sù balè nu ari má ajjan yù buáya kuna." Bisibi-sítán ni ayong yù unak na bale na. Inni-innan na, á ajjan si buáya kuna nga nangippatay. "Ù, natay si buáya," kun ni ayong. "Arák ku kurugan ta natay si buáya nu ari makkimay yù amakkikî na," kun na. "Á nu makkimay, kurugak ku ta natay!" Á nakkumay yù amakkikî ni buáya. "Yay! Natolay si buáya," kun ni ayong. Pine na má nak-karakarerá, nakkalākalay ta káyu. Áddè nen ni ayong. Ari nappasingan kâ buáya.

Ang Matsing At Ang Buwaya

Kaibigan, maari bang pakitawid mo ako sa kabila ng ilog?" sabi ng matsing sa buwaya.

"Oo, halika rito. Sumakay ka sa likod ko," ang sagot ng buwaya.

Kaya sumakay ang matsing sa likod ng buwaya. Nang nasa gitna sila ng ilog ay sumisid sa ilalim ng tubig ang buwaya na kasama ang matsing.

"Hoy, kaibigan!" Naisigaw ng matsing. "Huwag mo akong kainin sapagkat wala sa akin ngayon ang aking atay. Nasa kabila ng ilog dahil iniwan ko doon. Pakitawid mo muna ako sa kabila bago mo ako kainin."

Kaagad lumundag ang matsing nang sila'y nakarating sa kabila ng ilog. "Sayang ang pagkakataon mong kumain ng masarap na pagkain," ang masayang sabi ng matsing.

"Oo nga, subalit marami pa ang mga araw," ang sagot naman ng buwaya. Umalis ang matsing.

Sa sumunod na araw ay sinabi ng matsing sa kanyang sarili "Ah, magpunta ako sa aking balon." Ngunit hindi niya alam na nandoon ang buwaya na nakahiga sa ilalim ng balon.

Pagdating niya sa balon ay kaagad niyang tinawag ang balon. "Ay, balon," ang sigaw ng matsing. "Ang aking balon ay hindi pa sumagot. Siguro nariyan ang buwaya sa balon dahil hindi pa sumagot ang balon ko e. Susubukin ko nga muli upang sumagot. Ay, balon."

"Ay," ang tugon ng buwaya.

"Nakakatakot! Ang buwaya ay nasa ilalim ng aking balon," ang sigaw ng matsing. Tumakbo siya.

Sa sumunod na araw muli, ang matsing ay naka-upong nag-iisip sa dulo ng puno. "Saan kaya ako magpunta?" sabi niya sa kanyang sarili. Naalaala niya ang kanyang bahay. "Kung wala doon ang buwaya ay babalik na lang ako doon sa bahay.

Pagdating niya doon ay sinaliksik niyang mabuti ang kanyang bahay. Tiningnan niyang mabuti at nakita niya ang buwaya na nagkukunwaring patay.

"Ah, patay ang buwaya." sabi ng matsing.
"Hindi ako naniniwalang patay na ang buwaya kung hindi gagalaw ang kanyang kalingkingan. Kung gagalaw, maniniwala na akong patay siya." At gumalaw ang kalingkingan ng buwaya.

"Aba! Buhay pala ang buwaya!" ang sabi ng matsing. Dahil sa takot ay tumakbo ang matsing. nang makakita siya ng isang puno ay umakyat siya. Mula noon ay hindi na nakita ng buwaya ang matsing.

Di Ayong kâ Daggá

Di ayong kâ daggá, á minay
ira nangá ta dupà nga imulá ra.
Á si daggá, "Isaw kuna gustum?"
kun na kâ ayong. "Á yù nguru
na," kun ni ayong. "Á kuâ lâ
yù pun na," kun ni daggá.
"Kukuâ lâ yù nguru na ta mabi
mabbungá," kun ni ayong. "Má-
siki mabayák yù kuâ," kun ni
daggá kâ ayong. "Á sangaw nu
anni et ta kuna paningan?" kun
ni ayong kâ daggá. "Sangaw nu
tádday ligguán," kun ni daggá

kâ ayong.

Gapu ta nappasángin yù kagian ni daggá nga ed da paningan sù dupà da, "Ù, nappasángin ange ta paningan sù dupà ta," kun ni ayong kâ daggá. "Ù, et ten innan ay," kun ni daggá kâ ayong.

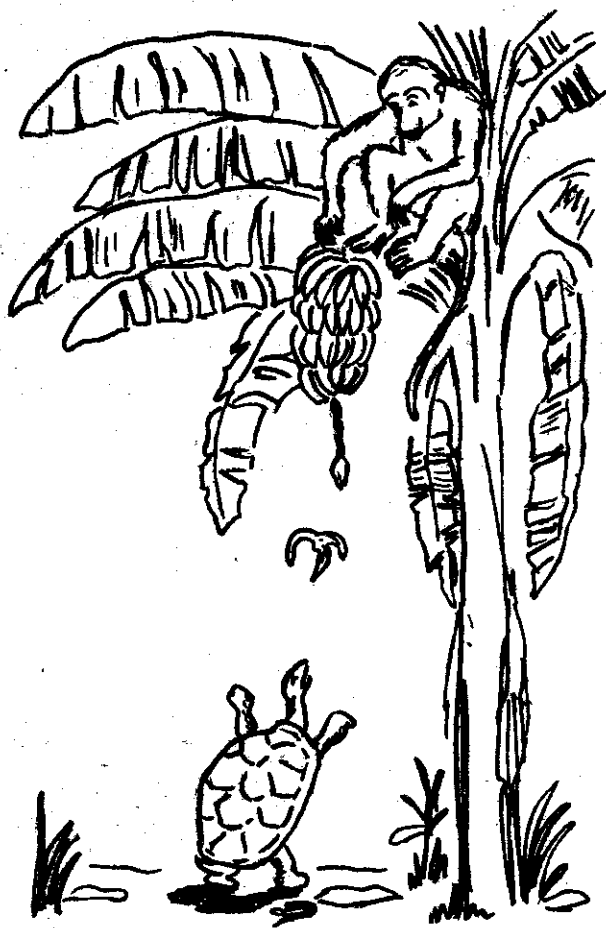
Pallakák da, "Sangkuè sangkuè," kun na állakák ni ayong. Á si daggá, ajjan lâ paga ta urián. Á si ayong, ajjanin sù gián na dupà da. "Aw! Nalutu ngámin yù dupà ku," kun ni ayong kâ daggá. Á innan na ta napiá, á nalelay. "Ù, nalelay ga yù dupà ku," kun ni ayong kâ daggá. "Á yù dupà ku, ey?" kun ni daggá kâ ayong. "Ù, nalutu ngámin, ey, yù dupà

mu. Nalutu ngámin," kun ni
ayong. "U, iddagám mà bì," kun
ni daggá kâ ayong, "pángè mu
sangaw makkalay, ta maggápukà

sù ipù mu ta ikale mà sù utun
na dupà, tapenu duá itta kuna
kumán sù bungá na nga nalutu,"
kun ni daggá ká ayong. "Wan,"
kun ni ayong. Á nakkalengin di
ayong ká daggá. Inikale ni
ayong si daggá sù utun na dupà.

Gapu ta kunniúrin, makád-
dè ira sù aranni sù bungá na,
á makarosu si ayong. "Ey, ma-
taki yù lutù sù ipù ku," kun
ni ayong ká daggá. "Já ka ey!
Mekale mà gemmá, pasirisiriám
mà lâ, ey," kun ni daggá ká
ayong. "U, ari ey. Mabattáng
ka lâ saw gowang ta pannátát
taka lâ sangaw," kun ni ayong
ká daggá. "Á wan laguk," kun
ni daggá ká ayong. Á nammune-
kin si ayong.

Á pakáddè ni ayong sù utun
na dupà, upâ lâ upâ si ayong
sù dupà. "Já ey, pinúnu min
yù dupà ƙu. Iddá, ey, kuna ga-
pay. "O, kuám upâ, dáddáppâ,"

kun ni ayong. "Já ka ey," kun ni daggá. "Ari kangin lâ mangiyawâ kuna. Kitakinán ka. Ari gemmá sikaw nammulá kuna," kun ni daggá.

Gapu ta nalurâ si daggá kâ ayong, "Maggián ka bì saw, ey, ta ek ku amminum táne wek," kun ni daggá kâ ayong. "Wan," kun ni ayong. Anni ta magâ ngin si daggá ta agurung, ta ipe na sù aruk ni ayong. Ipagisiddà na sù lepuán nayù pun na dupà yù nassî nga agurung.

Kabalin na nangisiddà ni daggá, "Ey, ginnám lâ sangaw yù bugò, ta ek ku anupan yù sawe uttá nga nasingak ku yù gapuán na sù ek ku pamminum gangù," kun ni daggá kâ ayong.

"Uwan," kun ni ayong.

Dattál ni daggá sù kata-
gisián, á nappabugongin. "Arà
'ey, abátám tán," kun ni daggá
ká ayong. "Á wan," kun ni
ayong. Á nakkassu si ayong.

Á natubbutubbà si ayong sù
inipe ni daggá nga agurung sù
pun na dupà. "U, natay yian,"
kun ni daggá kâ ayong.

Gapu ta kunniû, dattál ni
daggá kâ ayong nga natayin, á
kinilò na yù binasingil ni
ayong. Á kinán ni daggá yù
binasingil ni ayong nga dupà.

Kabalin nen ni daggá nga
kiminán sù binasingil ni ayong,
á namagaddátu si daggá ta apí
nga pallanganán na kâ ayong,
ta en na iyawâ si ayong sù ira
kábulun na.

Kabalin ni daggá nga nal-
langan anna nabbangngâ kuna,
nangâ ta káyu ta pangisúwán na
kuna, ta en nen ipasiár sù ira
mattarabáku nga ayong. Kitáru

ira sù inumá ra.

Anni ta dattál ni daggá sù pingî na inumá, á kinagi na sù ira ayong, "E kayu mangá sawe uttá nga inánupák ku gangù táne wek, dáya na wek," kun na. "Á pigiá pagá na yawe ngámin?" kun nayù ira ayong kuna. "Ápan naw lâ. Arán naw lâ pagán. Ilímù ku gapay ni-kayu," kun ni daggá nira. "Ari kami laguk makabalabálà nikaw, daggá," kud da. "Awágan naw mabbalabálà nikán. Apan naw lâ," kun ni daggá nira. Á ini-pagisuppá ra ngin yù kabbulud da nga ayong galá.

Anni ta nabalín iren nga kiminán sù kabbulud da nga ayong, ngam nallillî si daggá.

"Kahi! Kinád da galá yù kák-kalamoging da." "Anni, daggá?" kud da kâ daggá. "Awán! Yawe káyu nga nalirumák ku," kun ni daggá nira. Jinobili na galá yù kinagi na, "Kahi! Kinád da yù kákkalamoging da." "Asakay, kinát tam kanu sikayù yù kák-kalamoging tam," kud da. "Et tam apan si daggá ta isuppá tam sawe apí," kud da. Ed da iná si daggá.

Anni ta isuppá ra si daggá sù apí, á maggagálá si daggá. "Eeee, ikatole na darakal ku yù apí," kun ni daggá nira. "U, ikatole na kanu na darakal na yù apí. Yù danum laguk et tam pangibuttuán," kud da. Á makkulè si daggá. "Eeee,

akáppate na darakal ku yù danum," kun ni daggá nira. "Ù, akáppate na darakal na kanu yawe danum. Ilappák tamin," kud da. Á inilappák den si daggá sù danum.

Á pakelappák da kuna, á ayatán si daggá sù pangilappák da kuna sù danum. "Kahi! Kinád, da galá yù kákkalamoging da," kun na má galá ni daggá. "Ù, natolay ga si daggá sù danum. En naw apan yù pusikí kang tapè abbatánán na yù danum, ta

alerat tam si daggá ta isuppá
tam sù apí, tapenu matay ta
ari gapay yian mangili-ilogò
nittam," kud da.

Anni ta inipe ra ngin yù
pusikí kang sù danum, á nabba-
tánin yù danum. Awán ta ari

pagaleran ira ngin kâ daggá sù kábbâ na danum. Balitukerad da ngámin yù táddakal nga batu. Mággè masingad da si daggá sù aranni kâ pusikí kang. Ajjan gapay yù kopun ni daggá nga akappi. "Ey, akappi, kimangan bì yù tulâ na pusikí kang, ta málek dangà sangaw," kun ni daggá kâ akappi. En na lâ kimangan ni akappi yù tulâ ni pusikí kang, á nallowán ngámin yù danum. Á ginunnunnugán yù ira ayong. Á natay yù ira karuán nga ayong. Arád da nálek si daggá ta naddakal garè yù danum.

Ang Matsing at ang Pagong

Sina Matsing at Pagong ay magkaibigan. Isang araw ay nagtanim sila ng saging. Sinabi ni Pagong kay Matsing, "Ano ang gusto mong bahagi?"

"Gusto ko ang dulo," ang sagot ni Matsing.

"Akin ang puno kung ganoon," ang sabi naman ni Pagong.

"Akin ang dulo dahil madaling mamunga," ang dugtong ni Matsing.

"Kahit matagal mamunga ang puno ay gusto ko pa rin," ang sabi naman ni Pagong.

"Dadalawin natin pagkaraan ng isang linggo," ang sabi pa ni Pagong.

Lumipas ang isang linggo na pinagkasunduan ng dalawa. "Lumipas na ang isang linggo," ang sabi ni Matsing kay Pagong.

"Sige! Puntahan natin," ang masayang sabi ni Pagong.

"Sangkue, sangkue" ang tunog nang kanilang paglakad. Nahuli si Pagong samantala'y nakarating na si Matsing sa puno. "Aba! Hinog ng lahat ang saging," ang sigaw ni Matsing. Ngunit tiningnan niya uli at nakita niyang nalanta ang kanyang tanim samantalang hinog na hinog ang saging ni Pagong. "Nalanta pala ang aking tanim," ang mababang-loob na sinabi ni Matsing kay Pagong.

"Tingnan mo ang aking saging. Hinog lahat, aking kaibigan," ang naisigaw ni Pagong.

"Oo, hinog lahat ang iyong saging. Hinog lahat!" ang sabi ni Matsing.

"O, hintayin mo muna ako bago mo akyatin. Gusto kong hawakan ang iyong buntot parang makaakyat rin ako hanggang sa dulo. Tayong dalawa ang kakain ng saging," ang pakiusap ng pagong sa matsing. Pumayag si Matsing.

Naunang umakyat si Matsing at sumunod rin si Pagong na nakahawak sa buntot ni Matsing. Nang malapit na silang dumating sa dulo ay nadulas si Matsing.

"Kaibigan, makirod ang aking buntot na hinawakan mo," ang daing ni Matsing.

"Hoy, kaibigan! Pakiakyat mo muli ako. Nagbibiro ka lang sa akin," ang sabi ni Pagong.

"Hindi, kaibigan. Dito ka muna sa ibaba at huhulugan kita ng saging mamaya," ang sagot ng matsing.

"Oo nga, kung ganoon," ang matamlay na tugon ni Pagong.

Umakyat muli ang matsing. Nakarating siya sa dulo ng saging at nagsimula siyang kumain. Kain nang kain at balat lamang ang inihulog kay Pagong.

"Kaibigan, bakit balat lamang ang ibinibigay mo sa akin? Magbigay ka naman. Marami na ang nakain mo. Hindi pa ikaw ang nagtanim," ang bugnuting sabi ni Pagong.

Nasuklam si Pagong dahil hindi man lang binigyan ni Matsing ng saging. "Dito ka muna, kaibigan. Magpunta ako sa bukal at iinum. Ako'y nauuhaw," ang

sabi ng pagong.

Pumayag ang matsing. Nagtungo ang pagong sa bukal. Nagpulot siya ng mga susô doon. Pagkatapos inilagay niya sa paligid ng puno ng saging upang matinik ang matsing kapag bumaba na siya.

Nang matapos siya ay sinabi sa matsing. "Ay, kaibigan, may nakita aking mga bakas ng paa ng usa sa bukal kanina. Iiwanan muna kita. Ako'y mangaso. Kung marinig mo akong tumahol mamaya ay pumunta ka," ang sabi ni Pagong.

"Oo," ang tugon ng matsing.

Nang dumating si Pagong sa may maraming tambo ay tumahol siya. "Dali! Takbo doon," ang sigaw ni Pagong.

Lumundag si Matsing mula sa dulo ng saging. Sa pagbaba niya ay bumaon sa kanyang katawan ang mga susô.

"Ah! Patay na siya!" ang masayang wika ni Pagong. Bumalik siya sa puno ng saging. Kinuha ni Pagong ang natitirang saging sa bunganga ni Matsing at ito'y kinain niya. Sa pamamagitan ng himala ay lumitaw ang apoy. Gusto niyang pasuin ni Matsing at iparada mamaya ang kanyang karne sa kapwa niyang matsing.

Nang mapasu niya ni Matsing ay hiniwa niya ng malalaki. Inilagay ang karne sa isang kahon na yari sa kahoy. Pagkatapos ipinarada niya sa kapwa niyang matsing na nagtratrabaho sa bukid.

"May karne ng usa rito, Ako'y nangaso lamang kanina sa bukal," ang kanyang sigaw.

"Magkano lahat yan," ang tanong lahat ng mga matsing.

"Ibibigay ko lang sa inyo kung gusto ninyo," ang sabi naman ni Pagong.

"Hindi na kami magpapasalamat sa iyo, Pagong," ang wika ng mga matsing.

"Kalimutan na ninyo yan. Basta kunin ninyo lahat," ang masayang wika ni Pagong. Kinuha ang karne at inihaw sa apoy. Hindi nila alam na iyon pala ang isang kasama nila. Nang matatapos na silang kumain ay lumabas uli si Pagong. At sinabi, "Ah! Kinain nila ang kanilang kapwa."

"Ano?" ang gulat na tanong ng mga matsing.

"Wala! Nakikipag-usap lang ako sa punong ito," ang sabi ni Pagong. Ngunit inulit niya ang una niyang sinabi. "Ah! Kinain nila ang kanilang kapwa."

"Puwe! Sinabi niya na kinain natin ang ating kapwa," ang sigaw ng isang matsing. "Huhuliin natin ang Pagong na yan at iihawin din sa apoy na ito."

Nang iihawin nila ang pagong sa apoy ay tumawa siya. "Eeeee! Ang ikinabubuhay ng aking ninuno ay apoy."

"Ah! Ikinabubuhay ang kanyang ninuno ang apoy raw," ang sabi ng mga matsing. "Itapon natin siya sa ilog."

Umiyak ang pagong. "Eeee! Ang tubig ay lason sa aking ninuno," ang kaniyang sigaw.

"Ah! Sinabi niya na ang tubig ay lason sa ninuno niya. Kung ganoon ay itapon natin siya sa

ilog," ang pasiya ng mga matsing.

Itinapon ng mga matsing ang pagong sa ilog ngunit nasiyahan si Pagong. "Ah! Kinain nila ang kanilang kapwa."

"Aba! Buhay pala ang pagong sa tubig," ang wika ng mga matsing. "Ilagay natin ang "pusikikang" (malaking isda na umiinum ng maraming tubig) sa ilog upang matuyo. At madali na lang hanapin ang pagong na yan. Iihawin natin muli siya sa apoy. Talagang papatayin natin siya ngayon upang hindi na tayong maloko."

Kinuha at inilagay ang "pusikikang" sa ilog. Nang matuyo ang ilog ay hinanap nila ang pagong. Binaliktad nila lahat ang mga malalaking bato. Muntik na nilang nakita ang pagong na nagtatago sa tabi ng "pusikikang". Ngunit ang pagong ay may kaibigan din na si Alimango.

"Kaibigang Alimango, pulutin mo nga ang pangsara ng "pusikikang" dahil hahanapin ako ng mga matsing mamaya," ang sabi ni Pagong.

Pinulot ng alimango ang pangsara ng "pusikikang" at lahat ng tubig ay bumalik sa ilog. Naglangoy ang mga matsing. Marami pa sa kanila ang nalunod. Hindi nila nakita ang pagong dahil lumaki at lumalim ang tubig.